

Uitvoeringsagenda Levendig Brabant 2023

Datum: 19 juli 2022

1.1 Inhoudsopgave

1.1	Inhoudsopgave	2
2	Inleiding	3
2.1	Vorbereiding Kader Levendig Brabant en Herstel Corona 4	
3	Vrije Tijd, Cultuur en Sport	5
4	Toelichting op de activiteiten en prestaties	6
4.1	Doel 1: Een onderscheidend, divers en inclusief Brabants cultuur-sport en vrijetijdsaanbod	6
4.2	Doel 2: Meer bekendheid van het Brabantse cultuur, sport en vrijetijdsaanbod	10
4.3	Doel 3: Ontwikkelen van toptalenten in Brabant	12
4.4	Doel 4: Versterken van het innovatief vermogen en het ondernemerschap van de cultuur, sport en vrijetijdssector	13
4.5	Verkenningen ten behoeve van beleidskader 2030	14
4.6	Monitoring en onderzoek	16

5	Erfgoed	17
6	Toelichting op de activiteiten en prestaties erfgoed	17
6.1	Bouwsteen 1: de verhalen van Brabant	18
6.2	Bouwsteen 2: Monumenten	21
6.3	Bouwsteen 3: Erfgoed en ruimte	23
6.4	Bouwsteen 4: Basis op orde	25
6.5	Monitoring en onderzoek	26
7	Inzet menskracht en middelen	27
7.1	Capaciteit vanuit programma Vrije Tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed	27
7.2	Inzet uitvoeringsorganisaties	27
7.3	Inzet middelen: Financiën 2023	31
7.4	Risicobeheersing	33

2 Inleiding

Aanleiding

Op 26 maart 2021 is het [statenvoorstel Beleidskader Vrije Tijd, Cultuur en Sport 2021-2022](#) vastgesteld. Op 26 maart 2021 is ook het [Statenvoorstel 95/20 Verlenging looptijd Beleidskader erfgoed 2016-2020 inclusief inzet Bestuursakkoordmiddelen](#) vastgesteld waarbij de looptijd van het beleidskader erfgoed 2016-2020, *de (verbeeldings)kracht van erfgoed*, is verlengd tot en met 2022. Op 19 juli 2021 heeft u kennisgenomen van de [Uitvoeringsagenda Vrije Tijd, Cultuur en Sport 2021-2022](#) en op 20 september 2021 van de [uitvoeringsagenda erfgoed 2021-2022](#).

Provinciale Staten hebben de opdracht gegeven om een integraal beleidskader Levendig Brabant 2030 voor Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrijetijd voor de jaren 2023-2030 vast te stellen. De [Startnotitie Levendig Brabant 2030](#) is besproken op 19 november 2021. Wij verwachten dit najaar aan Provinciale Staten dit kader te kunnen sturen ter behandeling mogelijk in 2022.

In het addendum op het Bestuursakkoord 2022-2023 “Samen bouwen aan de kwaliteit van Brabant” is afgesproken de uitvoeringsagenda van Levendig Brabant 2030 na de verkiezingen in 2023 vast te stellen. Aangezien de vigerende uitvoeringsagenda’s eind 2022 aflopen, hebben wij besloten de looptijd van de vigerende uitvoeringsagenda’s met een jaar te verlengen door de twee vigerende uitvoeringsagenda’s te bundelen in één Uitvoeringsagenda Levendig Brabant 2023. Hierbij werken we alvast in de geest van het kader Levendig Brabant waarvoor we ook een integrale uitvoeringsagenda voor Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrije Tijd zullen opstellen.

Veel van de onderwerpen in de uitvoeringsagenda stonden ook al in de huidige agenda’s en zult u herkennen. Waar activiteiten zijn gerealiseerd hebben wij deze verwerkt. Daarnaast maken we van de gelegenheid gebruik om ook nieuwe ontwikkelingen in deze agenda een plek te geven. Zo actualiseren we de uitvoeringsagenda’s op drie punten om goed aan te sluiten bij actuele maatschappelijke ontwikkelingen. Deze punten hebben betrekking op:

- het herstel na corona;
- versterking van vigerend beleid en;
- initiatieven mogelijk maken vooruitlopend op het nieuwe kader.

Leeswijzer

Onderstaand leest u eerst wat we zullen gaan doen in relatie tot het Kader Levendig Brabant 2030 en de behoefte die er is na Corona. Daarna leest u achtereenvolgens wat voor prestaties en activiteiten we ontplooiën om onze ambities op het gebied van Cultuur, Sport, Vrije Tijd en Erfgoed te bereiken.

2.1 Voorbereiding Kader Levendig Brabant en Herstel Corona

	Input	Toelichting
Herstel na corona	Versterken publieksbereik en participatie	Het publiek vindt niet vanzelf zijn weg terug naar de verenigingen, theaters en musea. We willen daarom musea, culturele initiatieven waaronder amateurkunst helpen met een versterking voor hun publieksbereik. We willen culturele instellingen, makers én musea stimuleren zodat ze voor alle Brabanders nog leuker en interessanter worden. We hopen hen zo te ondersteunen om (weer) hun oude doelgroepen maar ook nieuwe doelgroepen te bereiken. Dit vraagt om projecten om te innoveren, het publieksbereik te vergroten en te diversificeren. Hiermee sluiten we aan bij de ambities die we voorstaan in ons nieuwe kader Levendig Brabant. Daarom starten we vooruitlopend op dit nieuwe kader en de daarbij nog op te stellen uitvoeringsagenda in samenwerking met onze uitvoeringsorganisaties om makers en presentatieplekken te helpen aan meer publiek. We sluiten daarbij waar mogelijk aan bij plannen van het rijk op dit vlak.
Levendig Brabant 2023-2030	Pilots	Vooruitlopend op de vaststelling van het nieuwe Beleidskader Levendig Brabant (eind 2022) door uw Staten zien wij nu al kansen om projecten in de Brabantse samenleving te ondersteunen waarbij we aansluiten bij de accenten uit de startnotitie Levendig Brabant 2030 te weten: • Stel de vraag en behoefte van de Brabantse inwoner meer centraal; • Vergroot de maatschappelijke impact door en de samenhang tussen de Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrije Tijd; • Versterk de vitaliteit (daadkracht) van Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrije Tijd in de samenleving door bundeling van de krachten tussen publieke, private en maatschappelijke partijen. We willen in 2023 kleinschalige initiatieven ondersteunen die aansluiten bij deze accenten. Het gaat dan om: • Projecten waarbij verbindingen worden gelegd tussen Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrije Tijd en de opgaven van de Brabantse Omgevingsvisie; • Projecten waarbij creatieven en designers betrokken worden om tot vernieuwende en alternatieve oplossingsrichtingen en aanpakken voor maatschappelijke opgaven te komen. • Initiatieven die eraan bijdragen dat er voor iedereen wat te beleven is in Brabant met focus op nieuwe doelgroepen en inclusiviteit met bijzondere aandacht voor initiatieven van onderaf uit alle geledingen van de maatschappij. Met deze initiatieven laten we zien dat dit soort projecten impact maken. We presenteren de resultaten op een eenvoudige wijze en delen de ervaringen breed binnen Brabant zodat ook anderen hiervan kunnen leren. We doen zelf zo ervaring op en leren hoe we onze inzet op deze punten kunnen versterken voor de periode na 2023.
Levendig Brabant 2023-2030	Zicht op trends en ontwikkelingen.	Wij zien het belang van goede data om de goede beleidskeuzes te maken en ook onze impact te kunnen meten. We doen al veel op dit vlak, maar willen daar ook komend jaar met het nieuwe kader stappen in zetten. Zo actualiseren we de monumentenmonitor om de noodzaak van restauraties in beeld te brengen.

		In 2022 is de derde editie van onderzoeksmonitor De Waarde van Cultuur gepubliceerd. Deze monitor is opgesteld in opdracht van BrabantStad. Wij zullen met BrabantStad de bruikbaarheid van de Waarde van Cultuur in 2023 onderzoeken. Wij werken met BrabantStad samen om een betere afstemming tussen vraag en aanbod van cultuur te bereiken (met een inclusiever aanbod). Daarvoor is inzage in de vraag naar cultureel aanbod nodig. Ook rondom Sport en Vrije Tijd is al veel onderzoek beschikbaar en willen wij onderzoeken welke informatie voor ons relevant is dan wel ontbreekt.
Levendig Brabant 2023-2030	Transities in kader van levendig Brabant	In het statenvoorstel Beleidskader Vrije Tijd, Cultuur en Sport 2021-2022 is geconstateerd dat veel van ons beleid incidenteel (mede) gefinancierd wordt. Meer dan voorheen zullen we toe moeten gaan werken naar een heldere en scherpere provinciale positionering. We moeten keuzes gaan maken. Ook wat we zien als ons structurele beleid. Voor de uitvoering door hier aan verbonden organisaties wordt een onderscheid gemaakt tussen basisinfrastructuur die structureel wordt bekostigd en incidentele activiteiten (innovatie, stimulering, doorontwikkeling) die incidenteel worden gefinancierd. Dit vraagt om een heldere provinciale positionering, gebaseerd op heldere opgaven in ons kader. Dit kan consequenties hebben voor zowel incidentele financiering van een aantal onderdelen van ons beleid. Afhankelijk van de gemaakte keuzes in het vast te stellen Kader Levendig Brabant en/of de na de verkiezingen op te stellen uitvoeringsagenda zal blijken welke opgave er ligt. Deze opgave vraagt om passende middelen en passende inzet zodat mogelijk een transitie nodig is en waarvoor wij middelen reserveren. We verlengen onze tijdelijke uitvoeringsopgaven zoals Brabant C, Talenthubs, Buurtcultuurfonds en een deel van de opdracht aan VisitBrabant voorlopig tot eind 2023 omdat een definitief besluit over een mogelijk vervolg pas wordt genomen bij de kaderstelling Levendig Brabant c.q. de uitwerking van dit kader in een uitvoeringsprogramma na de verkiezingen.

3 Vrije Tijd, Cultuur en Sport

Op 26 maart 2021 hebben Provinciale Staten van Noord-Brabant het beleidskader Vrije Tijd, Cultuur en Sport 2021-2022 vastgesteld. Dit beleidskader beoogt een bijdrage te leveren aan de volgende provinciale opgaven:

We willen dat er voldoende te doen en te beleven is in Brabant en dat iedereen daaraan mee kan doen. We zetten in op een regionaal onderscheidend, divers en inclusief aanbod op het gebied van sport, cultuur, recreatie en toerisme, dat we op een samenhangende, herkenbare en inspirerende wijze aan Brabanders en bezoekers laten zien en waar Brabanders zich aan willen verbinden.

We werken daarom aan de volgende vier doelen:

- Doel 1: Een onderscheidend, divers en inclusief Brabants cultuur-sport en vrijetijdsaanbod;
- Doel 2: Meer bekendheid van het Brabantse cultuur, sport en vrijetijdsaanbod;
- Doel 3: Ontwikkelen van toptalenten in Brabant;

- Doel 4: Versterken van het innovatief vermogen en het ondernemerschap van de cultuur, sport en vrijetijdssector.

In het beleidskader waren de activiteiten op hoofdlijnen uitgewerkt. In de vigerende uitvoeringsagenda 2021-2022 is aangegeven hoe en met welke financiële budgetten deze activiteiten in de jaren 2021 en 2022 worden uitgevoerd. Veel van de activiteiten en prestaties continueren we in 2023. We hebben deze activiteiten in onderstaande waar nodig geactualiseerd.

4 Toelichting op de activiteiten en prestaties

In dit hoofdstuk beschrijven we per beleidsdoel de diverse activiteiten. Dit doen we aan de hand van een tabel waarin we – voor een totaaloverzicht - ook de doelen, KPI's, onderdelen en korte beschrijving (wat/waarom) uit het beleidskader hebben laten terugkomen.

4.1 Doel 1: Een onderscheidend, divers en inclusief Brabants cultuur-sport en vrijetijdsaanbod

Indicatoren:

- Positie van omvang van culturele aanbod in Brabant t.o.v. andere provincies
- Gemiddelde beoordeling van Brabanders voor het totale cultuuraanbod 7,3.
- Aantal bezoekers van door Provincie ondersteunde topsportevenementen
- % bezoekers van ondersteunde topsportevenementen dat aangeeft dat het evenement positief bijdraagt aan het imago van Brabant
- % bezoekers van ondersteunde topsportevenementen dat (meer dan) tevreden is over het evenement
- Percentage Brabanders met een beperking dat bekend is met het aanbod voor uniek sporten in Brabant
- Aantal bezoekers aan Brabant
- Tevredenheid van bezoekers aan Brabant (NPS-score)

Onderdeel	Wat/waarom	Prestaties
-----------	------------	------------

Ondersteunen professionele kunst- en cultuurinstellingen	Met meerjarige ondersteuning kunnen de Brabantse culturele instellingen een breed spectrum aan aanbod mede mogelijk maken in Brabant. Richting geven over de provinciale inzet in het culturele bestel vanaf 2025 Beweging stimuleren waarin cultuur de provinciale maatschappelijke opgaven helpt realiseren.	Wij geven subsidie aan 54¹ culturele instellingen voor de periode 2021-2024. Via de subsidieregeling Hedendaagse cultuur §1 ontvangen 52 instellingen een bijdrage. De philharmonie zuidnederland en Next Nature Network ontvangen voor die periode een begrotingssubsidie. Ter voorbereiding van de subsidieperiode na 2024 wordt met M7, BrabantStad, IPO en OCW afgestemd over onze rolname en inzet Eerder is cultuur verbonden met andere sectoren uit oogpunt de culturele sector te versterken. Wij zijn een verkenning gestart hoe deze inzet past bij de provinciale opgaven. Met de provinciale programma-managers en met inbreng vanuit onze uitvoeringsorganisaties wordt in beeld gebracht hoe creativiteit kan bijdragen aan realisatie van de andere provinciale opgaven voor een gezonde & veilige leefomgeving, energietransitie, duurzame verstedelijking/vitaal platteland, mobiliteit, duurzame concurrerende economie en leefbaarheid. Wij gaan hierover in gesprek met onze uitvoeringsorganisaties.
Inzetten op (inter)nationale topcultuur, topsport-evenementen en topleisure	Mede mogelijk maken van (inter)nationale topcultuur in Brabant via het Brabant C fonds Richting geven zodat Brabant C een sterkere publiek-private samenwerking en een grotere private inbreng kent.	Brabant C voert in mandaat van de provincie Noord-Brabant de subsidieregeling Hedendaagse Cultuur § 11 en 12 uit. Hiermee worden cultuurprojecten mede mogelijk gemaakt van nationaal en internationaal belang. In 2021 is Brabant C geëvalueerd. Het beleidskader Levendig Brabant wordt naar verwachting eind 2023 vastgesteld door PS. Besluiten over Vervolg van Brabant C volgen op dat beleidskader. In 2023 wordt Brabant C voortgezet. Voor de jaren daarna volgt besluitvorming. Door corona is niet het hele fonds tot besteding gekomen. Voor 2023 is daarom geen extra geld nodig.
	Mede mogelijk maken van topsportevenementen, passend bij het Brabantse/regionale profiel	We ondersteunen 8 -10 jaarlijks terugkerende evenementen (via marktconforme sponsoring door BrabantSport) en incidentele topsportevenementen van het niveau EK, WK, of grote wielerronde (via provinciale subsidie). Voor de jaarlijkse evenementen kijken we in 2021 samen met organisatoren naar wat er mogelijk is, passend bij de corona-situatie (evenement verplaatsen, evenement zonder publiek, evenement met publiek). Voor de incidentele evenementen voeren we via BrabantSport lobby- en acquisitieactiviteiten uit. Uw staten hebben ons gevraagd om de inzet voor (top) sportevenementen te versterken bij motie Volle kracht voor triple A topsportevenementen. Daarbij is verzocht om de haalbaarheid om sportevenementen naar Brabant te halen

¹ Conform het besluit van GS op 3 februari 2021 zijn de subsidie-aanvragen opnieuw beoordeeld. Dit heeft geleid tot 14 extra instellingen die subsidie in 2021-2024 ontvangen via de subsidieregeling Hedendaagse cultuur §1 Professionele kunsten 2021-2024 bovenop de 39 instellingen die reeds in juni 2020 een toezegging hebben ontvangen. Een van de 14 alsnog gehonoreerde instellingen heeft afgezien van de subsidie.

		met de bijbehorende middelen serieus te toetsen en om samen met gemeenten en het Brabants bedrijfsleven een “Triple A spaarpot” op te bouwen voor topsportevenementen. Op dit moment beschikken we naar aanleiding van de eerdergenoemde motie over een reserve van € 1 mln. Gezien de ambities die er zijn en mogelijke kansen van om nieuwe potentiële evenementen naar Brabant te halen willen wij deze reserve ophogen. We verwachten in 2022 en 2023 in samenwerking met gemeenten en bedrijfsleven enkele topsportevenementen naar Brabant te halen.
	Ondernemers met een innovatief, kwalitatief onderscheidend plan voor de Brabantse vrijetijdssector ondersteunen	We verstrekken leningen uit het Leisure Ontwikkelfonds (LOF), waarin provincie, alle Brabantse regio's, Efteling en Libéma participeren. Deze leningen worden versterkt voor uitvoering/realisatie van plannen (niet voor businessdevelopment/ontwikkeling). Eind 2021 zijn er aanpassingen doorgevoerd in de werkwijze van het LOF. In Q1 2023 informeren we PS over de resultaten van deze wijzigingen.
Investeren in Van Gogh	Investeren in Van Gogh Sites Foundation om het Van Gogh Erfgoed te behouden Vergroten van de bezoekbaarheid en beleefbaarheid van het recreatieve Van Gogh aanbod Bijdragen aan de ontwikkeling van Van Gogh Nationaal Park in samenhang met andere provinciale beleidsterreinen	We verstrekken t/m 2023 een jaarlijkse begrotingssubsidie aan de Van Gogh Sites Foundation (Iconenbeleid). Omdat het incidentele middelen betreft, zorgen we voor een geleidelijke afbouw van deze tijdelijke steun aan VGsf. Door Corona is het VGsf niet gelukt om in 2021 een Meerjarenplan op te stellen. Deze wordt nu in 2022 verwacht op basis waarvan onze toekomstige inzet wordt bepaald. Door het aanbod onderling te verknopen en /of op elkaar af te stemmen en te verbinden aan ander vrijetijdsaanbod (routes, horeca, verblijfsaccommodaties, etc.). Hierin hebben de Van Gogh Sites Foundation en de organisatie achter het Van Gogh Nationaal Park een belangrijke rol. Voor de Van Gogh Homeland Experience is met financiële steun van regio's en provincie een haalbaarheidsstudie uitgevoerd. Afhankelijk van nader onderzoek in 2022 zal worden bepaald of de provincie Noord-Brabant in de verdere realisatie in 2023 van de plannen een rol/positie wil en kan innemen en zo ja, welke. Vanuit cultuur, erfgoed, sport en vrijetijdseconomie wordt meegedacht over de nadere invulling en aankleding van het Van Gogh Nationaal Park.
Ondersteunen amateurkunstinstellingen	Met meerjarige ondersteuning van de provincie maken culturele amateurinstellingen een breed spectrum aan aanbod mede mogelijk in Brabant.	Wij ondersteunen 18 bovenlokaal opererende amateurkunst instellingen voor de periode 2021-2024 via de subsidieregeling Hedendaagse cultuur §4. Ondersteunen van projecten waarin de betekenis van (amateur)kunst voor maatschappelijke opgaven zie bv windmolen van de toekomst, verbinding tussen jong en oud, inclusie, moederskind en leefbaarheid steden en jongeren, boeren en burgers bij elkaar
Vergroten maatschappelijke effecten	We vergroten de maatschappelijke impact van sportevenementen	Via het in 2021 gelanceerde BrabantSport Fonds. De programmatische inzet is gericht op vier themalijnen/maatschappelijke opgaven: - Jongeren met obesitas - Uniek sporten - Eenzame ouderen - Stress onder jongvolwassenen

		Het fonds wordt gefinancierd door provincie en bedrijfsleven. In 2021 is de private inleg 250K. De komende jaren moet deze groeien (in 2022 naar 400K (gelijk aan de provinciale inleg).
	We stimuleren initiatieven om een subsidieaanvraag in te dienen bij het landelijke programma cultuurparticipatie	Met BrabantStad trekken wij op om kansrijke aanvragen uit Brabant bij landelijke programma cultuurparticipatie in te dienen. Onze bijdrage bestaat – naast de afstemming in BrabantStad verband – uit het inhoudelijk adviseren en meedenken over de aanvragen via Kunstloc Brabant.
	Passend cultureel aanbod stimuleren	Om een betere afstemming tussen vraag en aanbod van cultuur te bereiken (met een inclusiever aanbod) werken wij via Kunstloc aan inzage in de vraag naar (passief en actief) cultureel aanbod. Met BrabantStad is gewerkt aan een tool om culturele instellingen inzicht te geven in de samenstelling van hun huidige publiek en de kansen om nieuw/ander publiek te trekken. Kunstloc adviseert ons (ten behoeve van het beleidskader 2023 e.v.) en culturele instellingen over op welke wijze een meer pluriform aanbod tot stand kan komen die aansluit bij de vraag.
Leefbaarheid verhogen via lokale projecten	We helpen om ideeën te realiseren waarin cultuur bijdraagt aan de leefbaarheid in de eigen leefomgeving.	Via het Prins Bernhard Cultuurfonds maken we buurtcultuurprojecten mede mogelijk. In 2023 wordt de huidige buurtcultuurregeling voortgezet.
Verbinden beleefbaarheid en leefbaarheid	Samen met onze landelijke en regionale partners sturen op Waardevol toerisme Aanhaken bij opgave Vitale Vakantieparken	Vanuit de herijkte Actieagenda Perspectief 2030 verkennen we samen met landelijke en regionale partners hoe we kunnen zorgen voor: • Spreiding van toeristisch-recreatief bezoek (lusten en lasten in balans) door o.a. bestemmingsontwikkeling en –management (bv. door het doorontwikkelen van de Druktemeter) • Inclusiviteit/toegankelijkheid (in brede zin) van het toeristisch aanbod; • Verduurzaming van het aanbod; en • Vernieuwing door digitalisering van het aanbod. Voor het stimuleren van meerdaags bezoek zijn aantrekkelijke vakantieparken in Brabant een belangrijke voorwaarde. Parken met problematiek op diverse terreinen schaden het imago van Brabant als toeristische bestemming. Daarom neemt de provincie deel aan de actie-agenda Vitale Vakantieparken 2021-2022 van Rijk en provincies. In Brabant worden eind 2021 zes pilots afgewikkeld. Bezien wordt of/hoe de provincie in de komende jaren zal inzetten op dit thema. Hiervoor wordt in 2021 een aantal scenario's uitgewerkt.
Uniek sporten mede mogelijk maken	Beweging stimuleren ten behoeve van uniek sporten	We spannen ons in om mensen met een beperking meer/beter te laten sporten en bewegen. Dit doen we door belemmeringen weg te nemen (bijv. met betrekking tot bekendheid, vervoer en beschikbaarheid sporthulpmiddelen). We richten ons op: - Coördinatie van en kennisdeling tussen de 7 Brabantse regionale loketten waar mensen met een beperking of chronische aandoening worden geholpen om een passende sport te vinden; - Uitvoeren van de communicatie-aanpak Uniek Sporten Brabant t.b.v. het vergroten van de bekendheid van het aanbod en de regionale ondersteuningsstructuur;

		Vanuit het oogpunt van inclusiviteit verkennen we of de aanpak voor uniek sporten kan worden benut voor andere doelgroepen die eveneens relatief minder (georganiseerd) sporten en bewegen, en of hier een rol voor de provincie is weggelegd.
Ondersteunen bibliotheek	Aantrekkelijk houden aanbod door uitvoering wettelijke taken IBL en innovatie	Wij ondersteunen de Brabantse bibliotheeksector via Cubiss Brabant in het aantrekkelijk houden van haar aanbod. Dit doen we door innovatie te stimuleren en te zorgen voor het leenverkeer tussen bibliotheken; beide activiteiten zijn onze wettelijke taken. Onze rol is dus enerzijds mede Mogelijk maken (IBL) en anderzijds beweging stimuleren (innovatietaak). Met het in 2020 ondertekende Bibliotheekconvenant zetten we in op onder andere leesbevordering en inclusie. We zetten in op: • Brabantse jeugd en jongeren geletterd. • Basisvaardigheden voor Brabanders • Een leven lang ontwikkelen voor Brabanders • Brabantse bibliotheken zijn een krachtige basisvoorziening • Interbibliotheccair leenverkeer. De kwaliteit van de uitvoering van onze wettelijke taak voor bibliotheekondersteuning – interbibliotheccair leenverkeer en innovatie van de lokale bibliotheken – is onderzocht. U bent via een statenmededeling op 11 april '22 geïnformeerd dat er geen uitspraak gedaan kan worden over de kwaliteit van de uitvoering van de wettelijke taken wegens het ontbreken van een beoordelingskader, maar dat wij extra middelen willen inzetten om de bibliotheken te ondersteunen in hun taken. Besloten is om de structurele inzet voor de wettelijke bibliotheekinnovatie taak structureel met € 0,5 mln per jaar (vanaf 2023) te verhogen. Daarnaast vindt een extra inzet voor impuls aan bibliotheekondersteuning van incidenteel € 1,5 mln plaats in 2023/2024 op inhoudelijke thema's op het gebied van bibliotheekondersteuning, waaronder de verbinding met onderwijs, hetgeen ten laste wordt gebracht van de voor Vrijetijd, Cultuur en Sport gereserveerde bestuursakkoordmiddelen '20 – '23.

4.2 Doel 2: Meer bekendheid van het Brabantse cultuur, sport en vrijetijdsaanbod

Indicatoren:

- Waardering van de zichtbaarheid van het Brabantse cultuuraanbod.
- Het aantal contactmomenten op social media voor BrabantSport.
- (Online) vindbaarheid Brabants vrijetijdsaanbod: aantal unieke bezoekers www.visistbrabant.com.

	Wat/waarom	Prestaties
Versterken van de beleef- en bezoekbaarheid	Door cross-over projecten in samenwerking met andere provinciale opgaven mede mogelijk te maken	We kijken ook in pakken 2023 of er slimme cross-overs mogelijk zijn zoals in het verleden met bv: • Erfgoed (o.a. Herdenking 600 jaar St. Elisabethsvloed) • Agrofood (o.a. afrondingen project Goed eten en Eurega) • Water (o.a. Dutch Delta Cruise Port)

	Door bezoekbaar aanbod aan elkaar te koppelen via thematische lijnen en arrangementen Door aanbod te koppelen via routestructuren	• Cultuur en sport (o.a. heropening evenementensector na corona) We zetten VisitBrabant en Routebureau Brabant in om aanbod en ondernemerschap te stimuleren middels productontwikkeling langs thematische lijnen (Van Gogh, Design, Brabant Remembers etc.), passend bij het Brabants profiel (genieten en samenzijn, nabijheid van het aanbod, en contrasten, bijvoorbeeld tussen historisch en innovatief). Ingezet wordt op drie clusters van aanbod: Stedelijk/Design/Urban, Cultuur & Erfgoed en Natuur & Outdoor. Door het koppelen van divers aanbod en aanbieden van arrangementen wordt de zichtbaarheid van het aanbod bij bezoekers vergroot. We zetten het Routebureau Brabant en de landelijke platforms voor wandelen en fietsen (Fietsplatform en Wandelnet) in op het realiseren van routestructuren en het aan de hand van deze routes verbinden van aanbod (routes beleefbaar maken). De Coronapandemie heeft aangetoond hoe belangrijk bewegen is voor de gezondheid. We willen stimuleren dat Brabanders meer gaan bewegen. We willen zoveel mogelijk Brabanders bereiken, juist ook degene die nog niet voldoen aan de beweegnorm. We sluiten daarbij aan bij ons Beleidskader Gezondheid. De indirecte effecten van de stimulans voor bewegen (zoals bijvoorbeeld participatie in de maatschappij) zijn daarbij zeker zo belangrijk als het directe gezondheidsaspect. We willen innovatieve oplossingen ondersteunen en dragen bij aan een stimulans voor Brabant beweegt gezond waarbij initiatieven van onderaf gestimuleerd worden uit heel Brabant in samenwerking met onze uitvoeringsorganisaties, sportverenigingen, scholen, maatschappelijke partners en andere instellingen. We ontwikkelen voor de periode 2022 – 2024 projecten op het gebied van vrije tijd en sport die eraan bijdragen dat meer Brabanders gaan bewegen. We ondersteunen daarvoor initiatieven die het aanbod op het gebied van recreatieve wandel- en fietsroutes versterken waarmee we Brabant als dé fiets/wandelprovincie profileren. Dit kunnen bv initiatieven van Routebureau Brabant, natuurorganisaties of vrijwilligersorganisaties zijn die ons cultuurhistorisch erfgoed versterken (zoals Het Kloosterpad of routes langs waterlinies) of als iconisch landmark bezoekers aantrekken (vgl. Van Gogh-Roosegaarde fietspad). We gaan in samenwerking met programma economie (Life sciences & health) en gemeenten innovatieve oplossingen ondersteunen die eraan bijdragen dat de openbare ruimte zodanig wordt ingericht dat deze optimaal uitnodigt om gebruikt te worden voor sporten, bewegen en gezond gedrag. Zo blijven Brabanders zo fit en vitaal als mogelijk.
Vergroten van de zichtbaarheid	Uitvoeren van Brabantbrede marketing en communicatie	We zetten VisitBrabant in om het vrijetijdsaanbod, passend bij het Brabantse profiel, onder de aandacht te brengen bij inwoners en bezoekers. Doel is Brabant te positioneren als aantrekkelijke bestemming waar genoeg te zien en te beleven is. Dit wordt gedaan via marketingcommunicatie (o.a. via social media, nieuwsbrieven en digitale magazines), het digitaal platform van VisitBrabant <i>visitbrabant.com</i> en Trade Services (persbewerking, touroperators en beurzen). In 2021 wordt de Brabantbrede campagne #hiermoetjiezijninBrabant voortgezet. We gaan na in hoeverre de Brabantbrede marketing en communicatie inzet vanuit de vrijetijd-, sport-, cultuur- en erfgoedsector nog meer op elkaar kunnen worden afgestemd met het doel om meer synergie te behalen.

		Naast het bereiken van nieuwe doelgroepen binnen Brabant is het ook van groot belang dat bezoekers van buiten Brabant onze voorzieningen weer bezoeken om bij te dragen aan het corona-herstel van de vrijetijds-, cultuur- en (sport)evenementensector. Bezoekers van verder weg besteden meer en geven daarmee een stimulans aan de kwaliteit van het aanbod. In een meerjarige campagne uitgevoerd door VisitBrabant die wij samen met vele andere partners mogelijk maken (bedrijfsleven, gemeentelijke overheden) worden bezoekers geïnformeerd en geïnspireerd om het Brabantse aanbod te komen beleven. Wij hebben deze campagne in 2022 al ondersteund maar spreken net als de andere betrokken partijen ons commitment uit deze campagne ook in de periode 2023-2024 uit te voeren.
	Marketing-communicatie-acties via Brabantsport media	We werken aan de zichtbaarheid en bekendheid van topsportevenementen, talenten, uniek sporten en sportinnovatie in Brabant (#Brabantsterkerdoor sport) via o.a.: • De social media-kanalen van BrabantSport (vergroten fanbase) • (Uitbreiding van het) Team BrabantSport met bekende Brabantse topsporters • Het platform Uniek Sporten Brabant (www.unieksporten.nl/brabant) • Digitale magazines

4.3 Doel 3: Ontwikkelen van toptalenten in Brabant

Indicatoren:

- Percentage ondersteunde talenten dat aangeeft tevreden tot zeer tevreden te zijn over de geboden ontwikkelkansen
- Percentage topsporters/toptalenten Brabant t.o.v. landelijk

	Wat/waarom	Prestaties
Ondersteunen culturele toptalenten	Culturele talenten worden uitgedaagd na de kunstvakopleiding in Brabant een professionele beroepspraktijk te vestigen	Brabant heeft meerdere kunstvakopleidingen. De toptalenten van deze opleidingen willen we uitdagen om zich in Brabant te vestigen en hier hun professionele beroepspraktijk te ontwikkelen. Via Talentenhubs krijgen toptalenten die door de sector zelf worden uitgekozen, ondersteuning op maat via een netwerk van festivals, podia en presentatie-instellingen en in de vorm van kennis en faciliteiten. Deze talentenhubs ondersteunen wij tot en met 2023 via de subsidieregeling Hedendaagse cultuur §9. Kunstloc verzorgt de coördinatie van het talenthubprogramma. Zij doen een talentmeting doen bij aanvragen, verzorgen begeleiding van de evaluatiegesprekken en geven adviezen over aanvragen en eindafrekening van de talenthubsubsidies. De talenthub regeling is in 2022 geëvalueerd en dient als input voor het beleidskader 2023-2030.
Ondersteunen sportieve toptalenten	Mede mogelijk maken van de ontwikkeling van regionale en landelijke sporttalenten	Via Brabantsport zorgen we – in samenwerking met NOC*NSF - voor de ondersteuning van talentenprogramma's in het TeamNL Centrum Zuid. Focus ligt op 4 sporten waarvoor hubs worden (door)ontwikkeld: - Urban sporten (Area51 Eindhoven) - Zwemsporten (Aquatic Centre /Tongelreep Eindhoven) - Turnen (de Plek 's-Hertogenbosch);

		- Wielrennen/diverse disciplines (diversie locaties in Brabant/Limburg/Zeealand) De ondersteuning richt zich op de hele ontwikkeling van talenten vanuit sterke verenigingen via instroomprogramma's/RTC's naar uiteindelijk topsportprogramma's. Hierin worden ook nadrukkelijk de innovatie-activiteiten vanuit de Brabantse sportfieldlabs betrokken. Via TeamNL Centrum Zuid worden circa 300 talenten ondersteund.
--	--	--

4.4 Doel 4: Versterken van het innovatief vermogen en het ondernemerschap van de cultuur, sport en vrijetijdssector

Indicatoren:

- Ranking aantal bedrijven en startups in creatieve sector
- Ranking aantal bedrijven in subsector kunsten en cultureel erfgoed
- Aandeel private financiering in Brabant Sportfonds
- Aantal bij VisitBrabant aangesloten ondernemers

	Wat/waarom	Prestaties
Mede mogelijk maken cultureel ondernemerschap	Mede mogelijk maken van startende makers en instellingen om zich te ontwikkelen en de marktpositie te versterken Ondersteuning bieden bij herstel na de corona-maatregelen	We geven via de uitvoering van de subsidieregeling Hedendaagse cultuur §6 t/m 8 financiële bijdragen aan projectmatige inzet ten behoeve van de verwezenlijking van ontwikkelambities. Deze regelingen worden in mandaat worden uitgevoerd door Kunstloc Brabant. In 2023 zetten we deze regeling voort. Daarnaast stimuleren wij via Kunstloc een toename eigen inkomsten van professionele makers en kunstinstellingen. Vanuit een makelaarsrol ontwikkelt Kunstloc projecten op snijvlak kunst/cultuur met andere domeinen waarbij andere partijen opdrachtgever zijn voor kunst/cultuurprojecten. Zo krijgen cultuurmakers opdrachten, neemt de kwaliteit openbare ruimte, zorg en dergelijke toe en wordt kunst/cultuur ondersteund door andere partijen Bovendien maken nieuwe doelgroepen op andere wijze contact met kunst en cultuur. In 2021 en 2022 is het budget van de impuls gelden eenmalig opgehoogd om de cultuursector ruimte te geven weer op krachten te komen. Indien budgetten niet helemaal tot besteding komen voegen zetten wij in 2023.
We ondersteunen innovatie in (top)sport en bewegen	Richting geven via een innovatie-agenda Mede mogelijk maken van projecten uit deze agenda	We stellen voor deze periode een BrabantSport innovatieagenda op. Voor 2021 ligt de focus daarin op prestatiesport, talentontwikkeling en evenementen. We maken 5 projecten uit deze agenda mede mogelijk. Voor deze projecten gelden de volgende voorwaarden: • Er is een concrete vraag uit de markt en/of samenleving; • Er is (bereidheid tot) cofinanciering uit bedrijfsleven; • Het leidt binnen een afgesproken periode tot een concreet resultaat.

		We gaan in samenwerking met programma economie (Life sciences & health) en gemeenten innovatieve oplossingen te ondersteunen die eraan bijdragen dat de openbare ruimte zodanig wordt ingericht dat deze optimaal uitnodigt om gebruikt te worden voor sporten, bewegen en gezond gedrag. Zo blijven Brabanders zo fit en vitaal als mogelijk.
Cultuureducatie	We investeren in duurzame verankering van cultuureducatie in scholen en gemeenten/regio's door opnieuw mee te doen aan Cultuureducatie met Kwaliteit voor 2021-2024.	Sinds 2013 is – conform de afspraken die zijn gemaakt in het Bestuurlijk Kader Cultuur en Onderwijs 2013-2023 – gewerkt aan verankering van cultuureducatie in het onderwijs. Wij voeren via Kunstloc en Erfgoed Brabant en met gemeente Oss en BrabantStad het plan uit voor Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024 (CmK-3). Onze toegezegde bijdrage voor CmK-3 van € 0,6 miljoen per jaar in de genoemde periode doen wij via de begrotingssubsidie van Kunstloc Brabant en Erfgoed Brabant. Het perspectief is dat eind 2024 Brabantse scholen (PO en VO) cultuuronderwijs geïmplementeerd hebben in hun onderwijscurriculum, dat Brabantse scholen een voldoende scoren op de verankeringsmaat voor cultuureducatie en dat Brabantse gemeenten beleid hebben voor cultuureducatie. De provincie gaat ervanuit dat gemeenten en het onderwijs dan zelf eigenaar zijn en de gezamenlijke inzet dragen voor cultuureducatie op de scholen. Kunstloc is penvoerder voor CmK-3 en zal in 2021 – 2024 scholen, gemeenten/regio's en culturele instellingen helpen naar zelfstandigheid. Het hoger onderwijs (pabo en kunstvakopleiding) stimuleren wij in hun inzet voor duurzame verankering van cultuureducatie, door een talentontwikkelingstraject voor docenten op de Brabantse scholen mede mogelijk te maken.
Versterken toeristisch-recreatief ondernemerschap	Ondersteunen van ondernemers via business services	We zetten VisitBrabant in om ondernemers te ondersteunen, door hen te faciliteren met marktkennis, instrumenten en het Brabants netwerk. Op deze manier kunnen ondernemers zelf met meer kracht aanbod ontwikkelen en de kwaliteit en zichtbaarheid van het aanbod vergroten. Beoogd is om in 2021 circa 250 bedrijven te ondersteunen (het aantal van voor de coronapandemie) en in de jaren erna dit aantal weer verder uit te bouwen.

4.5 Verkenningen ten behoeve van beleidskader 2030

Ten behoeve van de ontwikkeling van beleid voor de periode vanaf 2023 worden diverse verkenningen en evaluaties uitgevoerd. Belangrijke aandachtspunten in deze verkenningen zijn de rol van de provincie c.q. de eventuele aanscherping daarvan, en de vraag of het voor de provincie structurele activiteiten/inzet betreft die ook structureel gefinancierd moet worden.

	Input	Toelichting
Cultuur	Evaluatie Professionele kunsten 2021-2024	Voor de ondersteuning van de culturele sector hebben de provincie en grote steden in BrabantStad hun subsidieregelingen geharmoniseerd. Deze inzet is geëvalueerd door Lysias Advies. Deze evaluatie is input voor verdere gedachtemvorming van provincie en BrabantStad over inzet voor professionele kunsten na 2024.

	Verkenning buurtcultuur Evaluatie en verkenning Brabant C Evaluatie Talentontwikkeling Rolneming provincie t.a.v. amateurkunst en cultuureducatie en -participatie Onderzoek kwaliteit uitvoering wettelijke taak WSOB in Noord-Brabant	Wij doen zelf een verkenning naar verbeteringen die wij kunnen doorvoeren op gebied van cultuur als middel om maatschappelijke effecten te bereiken/ buurtcultuur. In 2021 zijn de provinciale fondsen geëvalueerd, waaronder Brabant C. Wij voorzien in 2023 besluitvorming over onze betrokkenheid in Brabant C na 2023. In 2022 is de inzet voor talentontwikkeling (talenthubs) geëvalueerd. De uitkomsten van deze evaluatie zijn input voor het beleidskader 2023 -2030 en de uitvoeringsagenda 2023 ev. Ten aanzien van cultuureducatie en – participatie maar ook amateurkunst voeren wij verkennende gesprekken met onze partners over onze rol en taak. Wij spreken hierover in ieder geval met Brabantse gemeenten (M7, B5) maar ook met Kunstloc Brabant en het rijk. De kwaliteit van de uitvoering van onze wettelijke taak voor bibliotheekondersteuning is onderzocht.
Sport	Gezondheid en sporten en bewegen in de openbare ruimte E-sports	We bekijken hoe we binnen de huidige activiteiten/sportlijnen meer ruimte kunnen bieden voor sporten en bewegen i.r.t. gezondheid (gebeurt reeds via het sportfonds) en gaan na of er daarnaast nog extra actie gewenst, nodig en (financieel) mogelijk is. Daarbij bekijken we of er voor de provincie een rol ligt t.a.v. sporten en bewegen in de openbare ruimte, complementair aan de rol van gemeenten op dit terrein. We dragen wij aan een campagne Brabant beweegt gezond waarbij initiatieven van onderaf gestimuleerd worden uit heel Brabant in samenwerking met met sportverenigingen, scholen en andere instellingen. Daarnaast wordt een lespakket voor basisscholen primair onderwijs in een pilot ontwikkeld waarbij de jeugd door de inzet van topsporters wordt geïnspireerd om te gaan sporten en bewegen We onderzoeken hoe we binnen de huidige activiteiten/sportlijnen ruimte kunnen bieden voor (de ontwikkeling van) E-sports
VTE	Verkennen hoe we ons provinciaal beleid verbinden met bij landelijke (herijkte) actie-agenda Perspectief 2030.	De Herijkte Actieagenda voor de Gastvrijheidssector (uitwerking van de beleidsvisie “Perspectief Bestemming Nederland 2030”) is begin 2021 vastgesteld. Door de coronacrisis zijn de pijlers “Lusten en lasten in balans” en “Nederland overal aantrekkelijk” nog belangrijker geworden. In IPO-verband wordt gezien welke acties de provincies gezamenlijk verder willen verkennen/uitvoeren. Daarnaast zullen provincies in zogenaamde “coalitions of the willing” naar behoefte, passend bij eigen provinciaal beleid en provinciale rol aan projecten/acties deelnemen. Door samenwerking met het Rijk, andere provincies, DMO’s (Destination Marketing Organisaties zoals NBTC en VisitBrabant) en sector in diverse netwerken (waaronder Gastvrij Brabant) werken we uit hoe we gezamenlijk kunnen bijdragen aan een toekomstbestendige sector. Op korte termijn richten we ons op het aanpakken van de crisis binnen de gastvrijheidssector als gevolg van corona. Op langere termijn is het doel een robuuste samenwerking tussen betrokken partijen t.b.v. een veerkrachtige en toekomstbestendige sector die bijdraagt aan relevante maatschappelijke opgaven.

	Verkennen regionale insteek vrijetijdsbeleid	A.d.h.v. enkele gebiedsgerichte cases bekijken we op basis van de ervaringen of en hoe een meer regionale insteek in toekomstig vrijetijdsbeleid mogelijk is.
Integraal	Aandacht voor cultuur, sport, vrijetijd/leisure in ruimtelijke planning	Vanuit de maatschappelijke opgave "Gezonde en veilige leefomgeving" verkennen we of er in ruimtelijke afwegingen voldoende aandacht is voor cultuur/sport/vrije tijd/erfgoed (zo is de nabijheid van voldoende groene ruimte o.a. van belang voor ontspannen/recreëren en bewegen/ongebonden sporten). En welke (aanvullende) rol er hier mogelijk voor de provincie ligt.

4.6 Monitoring en onderzoek

	Activiteiten	Toelichting
Cultuur	Waarde van Cultuur	In opdracht van BrabantStad wordt de stand van zaken in beeld gebracht van het cultureel, sociaal en economisch kapitaal van de culturele sector. Dit is waardevolle input voor mate waarin beleidsdoelen worden bereikt. In 2022 is de derde editie verschenen. In 2023 onderzoeken we samen met BrabantStad een eventueel vervolg hiervan.
Sport	Onderzoek naar de sport-KPI's uit het beleid	Onderzoek naar de economische en maatschappelijke effecten van topsportevenementen (per evenement; zodra deze weer doorgang kunnen vinden met publiek) Onderzoek naar de tevredenheid van topsporttalenten die via Team NL Centrum Zuid worden ondersteund (vervolg op eerdere metingen) Onderzoek naar de bekendheid van het uniek sportenaanbod (vervolg op eerdere metingen)
VTE	Monitoring leisuresector 1) Onderzoeken via Landelijke Data Alliantie 2) Monitoringsopdracht VisitBrabant	We verzamelen informatie om zo de leisuresector en de dynamiek in deze sector in kaart te brengen. Op deze manier zijn we in staat we ons beleid te monitoren en goed te laten aansluiten op de behoeften van bewoners en bezoekers We dragen samen met de andere provincies bij aan een landelijke basisinformatievoorziening, via de Landelijke Data Alliantie (aansturing vanuit IPO/Vrijetijdsnetwerk) en kijken daarnaast of er andere (bestaande of nieuwe) onderzoeken zijn die passen bij onze beleidsdoelstellingen. Met inzet van VisitBrabant brengen we trends & ontwikkelingen in de sector voor partijen in Brabant in kaart.

5 Erfgoed

Op 13 juli 2021 hebben Gedeputeerde Staten de uitvoeringsagenda erfgoed 2021-2022 vastgesteld. Daarmee werd de continuïteit van het beleid gewaarborgd en de uitvoering van het beleid verder vormgegeven. Op basis van deze uitvoeringsagenda wordt het vigerende beleid ook in 2023 uitgevoerd.

Onze doelstellingen van het erfgoedbeleid zijn:

1. Het erfgoed fysiek en digitaal duurzaam behouden, ontwikkelen, benutten en ontsluiten.
2. De (verbeeldings)kracht van erfgoed benutten en inzetten voor behoud en ontwikkeling van erfgoed en ter versterking van de omgevingskwaliteit van Brabant.
3. We werken samen met de samenleving, trekken op met andere overheden, ondernemers, eigenaren en burgers om onze doelen te realiseren. We reageren op kansen/initiatieven die zich van onderop voordoen. Erfgoed heeft vooral waarde als het wordt gezien in relatie tot zijn omgeving, zowel de fysieke omgeving als de mensen om het erfgoed heen.

In 2023 continueren we in de uitvoering van het beleid onze uitgangspunten van restaureren en behouden, we blijven verhalen vertellen, we brengen cultuurhistorische kennis in bij de inrichting van ons landschap en houden onze basis op orde. En we handelen nog steeds vanuit de drie rollen richting geven, beweging stimuleren en mogelijk maken.

6 Toelichting op de activiteiten en prestaties erfgoed

In dit hoofdstuk beschrijven we per bouwsteen van het beleid wat we willen bereiken in 2023. Voor elk bouwsteen geven we aan wat de uitgangspunten zijn, wat we blijven doen en wat we anders doen. Daarna laten we in een tabel per onderwerp een korte beschrijving (wat/waarom) uit het beleidskader terugkomen en geven we inzicht in activiteiten en prestatie die we willen doen/bereiken in het komende jaar.

Onze accenten daarbij zijn:

- We blijven verhalen blijven zodat het erfgoed zichtbaar, hoorbaar of voelbaar is in het heden en een rol kan spelen in de toekomst. Onze rol bij de verhaallijnen verandert van initiatiefnemer naar verbinder. Dat wil zeggen dat wij niet zelf meer de initiatiefnemer en trekker zijn, maar aansluiten op initiatieven uit de samenleving en deze vanuit een verbindende rol verder helpen (responsief).
- We sluiten proactiever aan bij ruimtelijke ontwikkelingen en koppelen (de kracht van) erfgoed als drager, inspirator, historische structuur aan de opgaven van de Brabantse Omgevingsvisie namelijk het versterken van de omgevingskwaliteit, de Brabantse Energietransitie, Klimaatproof Brabant en het versterken van het vestigingsklimaat. We gaan daarbij, conform het uitgangspunt van het bestuursakkoord, nadrukkelijk op zoek naar een heldere provinciale rol. Daarbij zullen we ook kijken naar de rol van onze uitvoeringsorganisaties.
- We sturen op een toekomstbestendige inrichting van het erfgoedveld. Dat betekent dat we een verkenning uitvoering naar het erfgoedveld gericht op doeltreffendheid en doelmatigheid van de erfgoedinstellingen, gevolgd door een traject om tot optimalisatie van het veld te komen.

In deze uitvoeringsagenda geven we ook aan hoe en met welke financiële budgetten deze activiteiten in 2023 worden uitgevoerd.

6.1 Bouwsteen 1: de verhalen van Brabant

Doel: De (verbeeldings)kracht van erfgoed benutten en inzetten voor behoud en ontwikkeling van erfgoed en ter versterking van de omgevingskwaliteit van Brabant.

De verbeeldingskracht van erfgoed is uitgewerkt in 4 verhalen: Bestuurlijk Brabant, Bevochten Brabant, Innovatief Brabant en Religieus Brabant. Deze verhalen vertellen elk een aansprekend en inspirerend verhaal uit de Brabantse geschiedenis. Deze verhalen van Brabant houden we levend en daarmee bieden we kansen. We geven met de verhalen richting en benutten de beweging in de samenleving. Zo bieden we ons karakteristieke verleden een toekomst en zetten we in op een toekomst waarin de identiteit van Brabant versterkt en zichtbaar wordt. De verhaallijnen zijn hierbij de inspiratiebron.

Uitgangspunten

- Consolideren van de samenwerking en de ontwikkelde aanpak en blijven als partner mee doen.
- Provincie zet in op overkoepelende activiteiten. Is geen trekker meer, maar juist verbinder.
- Behoud beeldbepalende rijksmonumenten voor de verhalen van Brabant en als belangrijke bakens/ankerpunten in het Brabantse landschap (zie ook monumenten).
- De verhaallijnen zijn een belangrijke leverancier voor vrijetijdsbeleving.

Wat blijven we doen?

- We dragen de 4 verhalen van Brabant uit. Online zijn de verhalen uitgewerkt via www.brabantserfgoed.nl door Erfgoed Brabant.
- Met de vier verhalen van Brabant geven we richting aan onze provinciale inzet. We investeren niet in erfgoed dat buiten onze focus valt.
- Vanuit de 4 verhalen zoeken we naar verbindingen met andere provinciale beleidsdomeinen, zoals vrije tijd, cultuur en sport en ruimtelijke ordening, natuur en water, met onze onderwijs- en kennisinstellingen en onze basisinfrastructuur in het erfgoedveld.
- We spelen in op kansen die zich van onderop voordoen en haken aan op initiatieven uit de samenleving. We benutten energie van partners uit de samenleving als overheden, ondernemers en burgers.
- We maken erfgoed beter zichtbaar en stimuleren dat er meer Brabanders van kunnen genieten en dat meer Brabanders kunnen participeren ([erfgoedparticipate en Faro](#)) ; bijvoorbeeld door het creëren van een aantal producten (kloosterproducten) en routes rond het verhaal (zoals wandelpad en LF icoonfietsroute Zuiderwaterlinie).
- Voor Bevochten en Religieus Brabant: consolideren van de samenwerking en de ontwikkelde aanpak en als gelijkwaardige partner (meer op afstand) mee blijven doen. Dit geldt voor de Zuiderwaterlinie, de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de Tweede Wereldoorlog en het Brabants Kloosterleven. Onze rol wijzigt van trekker naar verbinder.
- Voor Bestuurlijk en Innovatief Brabant hanteren we een responsieve projectmatige aanpak waarbij we initiatieven vanuit de samenleving passend binnen deze verhaallijnen kunnen ondersteunen, versterken of met elkaar verbinden.

Onderdeel	Wat/waarom	Prestaties
		.

Bevochten Brabant	WO-II We hechten waarde aan het levend houden van de herinnering aan oorlog, het herdenken van slachtoffers van conflicten, het vieren van bevrijding en vrijheid en de instandhouding van vrede, democratie en rechtstaat.	• Borging van de samenwerking / de legacy van het Programma Brabant Remembers tbv WO-II. • We ondersteunen financieel en inhoudelijk de Stichting Crossroads in de voorbereidingen voor het programma Brabant Remembers rond de 80-jarige herdenking van de Tweede Wereldoorlog en betrekken daarbij het Bevrijdingsfestival Brabant en de herdenking van de Brabantse Gesneuvelden • We kunnen het verhaal van Brabant Remembers uitbreiden door een responsieve projectmatige aanpak, waarbij we initiatieven vanuit de samenleving ondersteunen, versterken of met elkaar verbinden We onderzoeken in de komende periode, parallel aan de ontwikkeling van het integrale Kader Levendig Brabant of 'herdenken & herinneren' een structurele activiteit kan worden in onze begroting. Daarbij betrekken we ook de inzet die provinciale steunfuncties en/of marketingorganisatie hierbij al hebben.
	Zuiderwaterlinie De Zuiderwaterlinie Alliantie (15 gemeenten, 3 waterschappen en de provincie) wil de samenwerking die ze gestart zijn in 2016 ten aanzien van de Zuiderwaterlinie voortzetten voor de periode tot en met 2029 (conform Samenwerkingsovereenkomst, december 2018)	• We zijn partner in de uitvoering van het meerjarenprogramma t/m 2024 waarvoor het Ambitiedocument t/m 2029 zoals opgesteld met de partners in de Zuiderwaterlinie Alliantie de basis is. • Verkenning samen met de partners in de Zuiderwaterlinie Alliantie of uitbreiding van de Alliantie met geïnteresseerde partners over de provinciegrenzen mogelijk is. Voorwaarde is dat het nieuwe partnerschap ook inhoudelijk iets aan het verhaal van de Zuiderwaterlinie toevoegt; • Blijvend beschermen van het erfgoed van de Zuiderwaterlinie; dat wordt verankerd in onze provinciale Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) en de omgevingsverordening. • We verbinden het belang van de Zuiderwaterlinie aan ruimtelijke ontwikkelingen als onderdeel van het hoogwaterbeschermingsprogramma, en waarmee het vestingverleden ingezet kan worden als ontwerpoplossing voor water veiligheid in het heden en toekomst.
	Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW) Vanaf het eind van de jaren '90 hebben het Rijk, de provincies en andere partners samengewerkt aan herstel, restauratie en herbesteding van de Nieuwe Hollandse Waterlinie tbv het verkrijgen van de UNESCO werelderfgoedstatus.	• Blijvend beschermen van het erfgoed van de Nieuwe Hollandse Waterlinie; NHW wordt verankerd in onze provinciale Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) en de omgevingsverordening. • De gebiedsanalyse met de partners in het Pact van Loevestein (gemeenten, provincies en betrokkenen bij het zuidelijke deel van de NHW) voor het Waterlinie-gebied ten zuiden van de Lek is in 2022 gestart en in 2023 zal de uitkomst daarvan de huidige Handboeken Kernkwaliteiten vervangen. Tevens borging van de uitkomst van de Gebiedsanalyse via onze Omgevingsverordening en/of Cultuurhistorische waardenkaart;
Religieus Brabant	Kloosters Het kloosterleven en Brabant zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Uitdragen van het verhaal van het kloosterleven is van belang omdat de kloosterlingen een belangrijke invloed hebben gehad op o.a. het gebied van zorg en onderwijs. Het besef dat het kloosterleven een belangrijke invloed heeft gehad op de Brabantse samenleving willen we behouden.	• Consolidatie van het kloosternetwerk tot een langdurige samenwerking tussen de netwerkpartners, die het eigenaarschap op zich nemen en het kloosterverhaal vertellen. Het kloosterpad wordt drager voor het netwerk. We ontwikkelen samenwerking met partners om te komen structurele borging van het pad c.q een partner die deze rol op zich wil nemen. • We onderzoeken met VisitBrabant of en op welke wijze ondernemers aan het kloosterpad kunnen/willen aanhaken. • Het religieuze verhaal behouden door een responsieve projectmatige aanpak, waarbij we initiatieven vanuit de samenleving ondersteunen, versterken of met elkaar verbinden.

	Vrijkomende Kerkgebouwen Door verlies van de religieuze functie verwachten we dat binnen 10 jaar ca. 50% van de ca. 500 kerkgebouwen in Brabant die nu nog in religieus gebruik zijn, aan de eredienst wordt onttrokken en een nieuwe bestemming vraagt.	• We werken samen met partners op provinciaal niveau in het Platform Vrijkomende Kerkgebouwen Noord-Brabant. Doel van deze samenwerking is agenderen, signaleren, kennis overdragen en verbeteren van processen. • De bovenlokale kernkwaliteiten van het Brabantse kerkenlandschap zijn benoemd en vormen bouwstenen voor ruimtelijke inrichting.
Bestuurlijk Brabant	Bestuurlijk Brabant gaat over de wijze waarop de staat haar gezag uitoefent op het gebied dat we nu kennen als Noord-Brabant en haar inwoners. De focus bij Bestuurlijk Brabant ligt op het kastelen, landgoederen en buitenplaatsen. Het verhaal hoeft zich echter niet hiertoe te beperken; ook historische landschappen, het roerend- en immateriële erfgoed kunnen benut worden om het verhaal te vertellen.	• De lijst met landgoederen kastelen en buitenplaatsen vastleggen op de Cultuurhistorische Waardenkaart. • Focus leggen op het ruimtelijke aspect van landgoederen en de koppelen aan andere beleidsopgaven zoals klimaatadaptatie en natuurontwikkeling en vrijetijd. • Het verhaal behouden door een responsieve aanpak, waarbij we initiatieven uit de samenleving ondersteunen en versterken zoals bij het project Watermolenlandschappen voor Klimaatadaptatie- • We zetten de pilot Landgoederen en wateroverlast voort door samen met de landgoederen voorbeeldprojecten uit te voeren met betrekking tot waterberging en buffering ism verdienmodellen. Daarbij wordt ook gekeken naar de toeristisch recreatieve functie van landgoederen en kastelen.
Innovatief Brabant	Innovatief Brabant is ontwikkeld rond innovaties in landbouw en industrie. We willen het verhaal van innovatief Brabant behouden en vertellen aan de hand van monumenten en in samenwerking met musea. We richten ons daarbij ook op de dynamiek van een gebouw met de omgeving, de gebiedsontwikkeling en de community (wensen van de bevolking, verbindingskracht van erfgoed).	• Het verhaal behouden door een responsieve aanpak, waarbij we initiatieven vanuit de samenleving ondersteunen, versterken of met elkaar verbinden. • Integrale projecten met andere beleidsdomeinen ondersteunen (bijvoorbeeld als vervolg op het project 'het Groene Maatpak' over ruilverkavelingslandschappen in Brabant).

6.2 Bouwsteen 2: Monumenten

Doel: Het erfgoed fysiek en digitaal duurzaam behouden, ontwikkelen, benutten en ontsluiten

Het Rijk, provincies en gemeenten hebben ieder hun eigen taak bij de zorg voor rijksmonumenten. De provincies zijn verantwoordelijk voor een specifiek onderdeel, namelijk de verdeling van subsidies voor het restaureren van de rijksmonumenten die geen woonhuis zijn. Wij richten ons daarbij op het behoud van rijksmonumentale gebouwen die passen binnen de verhaallijnen. Onder Monumentenzorg verstaan wij dat wij onroerende goederen in stand houden die vanwege hun cultuurhistorische waarde van algemeen belang zijn. We zetten daar diverse instrumenten voor in.

Uitgangspunten:

- Behoud van Rijksmonumenten is een taak van de provincie in samenwerking met de rijksdienst voor het cultureel erfgoed
- De herbestemming van rijksmonumenten die belangrijk zijn voor onze verhalen wordt vooral overgelaten aan de markt. Mogelijk kan de provincie in bijzondere situaties én alleen voor erfgoed dat beschermd is, en belangrijk voor onze verhaallijnen is, een rol spelen.
- Ondersteunen van concept/planontwikkeling t.b.v. herbestemming waar de samenleving het initiatief neemt, behoort tot de mogelijkheden.
- Verduurzamen, d.w.z. energiebesparende maatregelen toepassen bij monumenten, is nodig om te komen tot toekomstbestendige Rijksmonumenten

Wat blijven we doen?

- Inzet op behoud van archeologisch en gebouwd erfgoed dat past bij onze verhaallijnen door bij te dragen aan restauratie van Rijksmonumenten middels subsidieregeling om staat van onderhoud op peil te houden.
- Uitvoering monumentenmonitor door jaarlijks een update uit te voeren van 25% van de Brabantse Rijksmonumenten.
- Bijdragen aan restauratie van Rijksmonumenten middels subsidieregeling (met daarin rijks- en provinciale middelen) om staat van onderhoud op peil te houden, aan het onderhoud van molens door de molenregeling en aan instandhouding topmonumenten en Nationaal Monument Kamp Vught.
- Deelname aan planoverleg t.b.v. beoordeling restauratieplannen van rijksmonumenten in het buitengebied (wettelijke adviesbevoegdheid)
- Uitvoering geven aan het provinciale interbestuurlijk toezicht in het kader van de gemeentelijke monumentenzorg en archeologie op basis van de erfgoedwet en per 2023 de omgevingswet.
- We ronden de lopende projecten van de erfgoedfabriek af.

	Wat/waarom	Prestaties
--	------------	------------

Restauratie en onderhoud	Subsidieregelingen houdende regels omtrent subsidie ter behoud van cultureel erfgoed (Subsidieregeling cultureel erfgoed Noord-Brabant 2016)	• Het percentage rijksmonumenten in voldoende of goede staat in de provincie Noord-Brabant volgens onze jaarlijkse Monumentenmonitor op peil houden of verbeteren in vergelijking met de nulmeting van 2017 (81,3% of meer). • In 2023 zo'n 10-12 monumenten financieel steunen voor restauratie • In 2023 molens financieel steunen in onderhoud in aansluiting op Rijksregeling • Bijdragen aan instandhouding 4 topmonumenten te weten Sint Janskathedraal in Den Bosch, Grote Kerk in Breda, Markiezenhof in Bergen op Zoom en Kasteel Heeswijk in Heeswijk-Dinther, en aan Nationaal Monument Kamp Vught. • Actief betrokken bij grote restauraties en/of herbestemmingen via het planoverleg ism rijksdienst voor cultureel erfgoed • Inzet voor specifieke problematiek bij erfgoed zoals landelijk geconstateerd bij de verbindingen tussen deelbare molenroeden en de staat van orgels om bijzondere aandacht waarin het huidige regeling voor restauratie van monumenten niet in voorziet.
Herbestemming	Herbestemming van erfgoed draagt bij aan een verdere ontwikkeling van een gebouw en zijn betekenis voor de samenleving vandaag en in de toekomst. Het garandeert dat het erfgoed aan toekomstige generaties wordt doorgegeven. Erfgoedgebouwen opnieuw gebruiken, is duurzaam en tevens zinvol vanuit ruimtelijke argumenten.	• Zoveel mogelijk afronden van lopende projecten van erfgoedfabriek. • In specifieke gevallen –als cultuurhistorische waarden in het geding zijn of als het behoud van het erfgoed in gevaar is- maken we behoud van rijksmonumenten die van essentieel belang zijn voor onze verhaallijnen mee mogelijk door herbestemming. Invulling van deze rol is maatwerk. • In planoverleg (mede) beoordelen van planontwikkeling of conceptontwikkeling. • Handreiking voor splitsing van cultuurhistorisch waardevolle boerderijen • Handreiking voor behoud cultuurhistorische waarde bij herinrichting landgoederen
Verduurzamen monumenten	Voor toekomstbestendige duurzame rijksmonumenten is het noodzakelijk om mee te gaan in de energietransitie, en tegelijkertijd aandacht te houden voor de monumentale waarden, en de bouwkundige en bouwfysische eigenschappen.	• Verduurzaming mee mogelijk maken door het aanbieden van instrumenten (zoals ESCo en energiescan) aan rijksmonumenteigenaren voor het integreren van het duurzaamheidsaspect tijdens onderhoud, restauratie en herontwikkeling van monumenten. • Oprichten van een zelfstandig opererend energieloket samen met Energie (intern) en Monumentenwacht en Monumentenhuis waar verschillende doelgroepen terecht kunnen met vragen over verduurzamen van monumenten.
Monumentenmonitor	Met de RCE en andere provincies is een landelijke monumentenmonitor tot stand gebracht, waarmee er een volledig dekkend beeld is van de staat van alle Nederlandse rijksmonumenten (exclusief woonhuizen) voor beleid, monitoring en onderlinge benchmarking.	• Besluit over uitbreiding in de toekomst van de monumentenmonitor met een extra module archeologische rijksmonumenten en gegevens over energieverbruik van gebouwde monumenten. • In 2023 monitoren van de staat van onderhoud van 25% van de Brabantse rijksmonumenten.

6.3 Bouwsteen 3: Erfgoed en ruimte

Doel: De (verbeeldings)kracht van erfgoed benutten en inzetten voor behoud en ontwikkeling van erfgoed en ter versterking van de omgevingskwaliteit van Brabant. Hoe houden we het karakter van het Brabantse landschap zichtbaar? Met erfgoed en ruimte willen we vanuit cultuurhistorie bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen omdat het belangrijk is erfgoedwaarden van een gebied vanaf het begin mee te wegen in gebiedsontwikkelingen. Zo ontwikkelen we Brabant verder, met behoud van haar unieke kwaliteit, identiteit en karakter.

De kamerbrief 'Nationale regie in de ruimtelijke ordening' van minister de Jonge geeft aan dat erfgoed moet worden meegewogen bij de inrichting van de ruimte. Wij willen ruimtelijke kwaliteit aan de plannen toevoegen door het erfgoed in deze gebieden te behouden, versterken of duurzaam te ontwikkelen. Denk bijvoorbeeld aan gebiedsontwikkeling rond het hoogwaterbeschermingsprogramma, dat bijvoorbeeld van belang is voor de Zuiderwaterlinie en waarmee het vestingverleden ingezet kan worden als ontwerpoplossing voor water veiligheid in het heden en toekomst.

Uitgangspunten:

- Verbeteren/versterken van de omgevingskwaliteit
- Cultuurhistorisch landschap op waarde schatten en vastleggen
- Cultuurhistorische landschappen versterken bij gebiedsontwikkelingen
- Vanuit erfgoed bijdragen aan duurzaamheids- en klimaatdoelstellingen

Wat blijven we doen?

- Erfgoed verankeren in omgevingsverordening.
- Waarde van cultuurhistorische landschappen vastleggen (update CHW).
- Toetsing ruimtelijke plannen.
- Inbreng van kennis over en belang van cultuurhistorische waarden of structuren van een gebied vanaf het begin van een gebiedsontwikkeling. We doen dit niet voor alle gebieden, maar alleen voor die gebiedsontwikkelingen die majeur zijn voor de provincie Noord-Brabant, die plaatsvinden in cultuurhistorisch waardevolle gebieden, die bijdragen aan duurzaamheids- en klimaatdoelstellingen of die een duidelijke relatie hebben met onze verhaallijnen. We sluiten daarbij aan bij o.a. onze provinciale programma's Water en Bodem. We hanteren daarbij zoveel mogelijk een integrale aanpak met andere programma's, zoals Brabants Groene Maatpak, watermolenlandschappen en landgoederen voor klimaatadaptatie.
- Inbreng van erfgoed-expertise in de provinciale omgevingsprogramma's o.a. door beweging te stimuleren en mee te investeren om erfgoed in te brengen in grote gebiedsontwikkelingen met maatschappelijke opgaven (klimaatadaptatie, energietransitie, krimp of groei).
- Toevoegen van inspiratie-/informatielagen aan de Cultuurhistorische Waardenkaart ten behoeve van initiatiefnemers van ruimtelijke plannen. Op langere termijn wordt dit uitgebreid met andere lagen (denk aan kerkenlandschap, kloosterleven etc.)
- Waar mogelijk haken we vanuit erfgoedbeleid aan bij versterken van het icoon Van Gogh in relatie tot Van Gogh Nationaal Park i.o.
- Kerkenlandschap als inspiratie voor ruimtelijk ontwerp.

	Wat/waarom	Prestaties
Omgevingsvisie, omgevingsverordening en Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW)	De omgevingsvisie biedt kansen om vanuit het cultureel erfgoed opgaven uit andere sectoren met elkaar te verbinden. Erfgoed kan een brede drijvende kracht zijn. Het verhaal van het verleden en de fysieke overblijfselen hiervan, vormen de identiteit van een gebied. Daarbij draagt de historische gelaagdheid bij aan de aantrekkelijkheid van het landschap. De beschrijving van de kernkwaliteiten van cultuurhistorische gebieden is opgenomen in de cultuurhistorische waardenkaart.	• Verankeren van erfgoed in de omgevingsverordening en daarmee borgen dat bij ruimtelijke ontwikkelingen de cultuurhistorische waarden behouden blijven, worden versterkt en/of duurzaam ontwikkeld. • De beschrijving in de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) is up-to-date. • Inspiratie-/informatielagen toevoegen aan de CHW om initiatiefnemers van ruimtelijke plannen en toetsers van ruimtelijke plannen te informeren en inspireren over erfgoed en de potentie daarvan. Initiatiefnemers beschikken hiermee over een goed instrument om de cultuurhistorische waarden mee te nemen in de plannen die ze voorbereiden. • Beoordeling gemeentelijke omgevingsplannen t.b.v. de implementatie van de omgevingswet i.r.t. erfgoed. • De regioteams (omgevingstafels) beschikken voer de noodzakelijke erfgoed-expertise in het kader van de nieuwe omgevingsverordening.
Gebiedsontwikkeling en maatschappelijke opgaven	Bij inpassing van maatschappelijke opgaven in cultuurhistorisch landschap zoals energietransitie of klimaatadaptatie is het belangrijk om rekening te houden met het historische karakter van het landschap. .	• Beschermen, versterken of ontwikkelen van cultuurhistorische waarden van een gebied in geval van gebiedsontwikkelingen met maatschappelijke opgaven (klimaatadaptatie, energietransitie, krimp of groei) door initiatieven te verbeteren of door mee te investeren. • Historische structuren of elementen zijn vertrekpunt voor een ruimtelijke opgave in cultuurhistorische landschappen. • Participatie in integrale ruimtelijke projecten waarin erfgoed dominant aanwezig is maar nog onvoldoende voor het voetlicht komt of onvoldoende is meegenomen in de plannen. Doel is om ruimtelijke kwaliteit aan de plannen toe te voegen door het erfgoed in deze gebieden te behouden, versterken of duurzaam te ontwikkelen.

6.4 Bouwsteen 4: Basis op orde

Naast de inzet op verhalen, monumenten en landschap, houden we ook onze basis op orde. En waar mogelijk scherpen we onze inzet aan. Onder de basis verstaan we de basisinfrastructuur, de Archeologische Monumentenzorg, het beheer van (eigen) collecties en kennis.

Uitgangspunten

- Sturen op samenwerking:
- Provincie is een betrouwbare partner voor haar uitvoeringsorganisaties
- Wettelijke taken worden uitgevoerd.
- Structurele taken zijn structureel geborgd in de begroting.
- Collecties (digitaal) toegankelijk en mobiel
- Kennis levert een cultuurhistorische onderbouwing van ons beleid

Wat blijven we doen?

- Onze wettelijke taken en taken voortkomend uit bestuurlijke afspraken uitvoeren, te weten behoud, beheer en ontsluiting van roerende archeologische monumenten, erfgoededucatie, steunpunt monumenten & archeologie, restauratie rijksmonumenten, advisering in het kader van de erfgoedwet.
- Collecties beschermen en digitaliseren (NbM, Brabant collectie, Provinciaal Depot Bodemvondsten en Brabant Cloud)
- Kennis borgen en ontsluiten vanuit Erfgoed Academie Brabant.
- Sturen op een duurzame en toekomstbestendige inrichting van het erfgoedveld in aansluiting op erfgoedbeleid

	Wat/waarom	Prestaties
Uitvoeringsorganisaties	De uitvoeringsorganisaties spelen een belangrijke rol bij het uitvoeren van de wettelijke taak van de overheid en het realiseren van onze provinciale ambities. Wij onderhouden een structurele subsidierelatie met deze organisaties.	• Een professionele ondersteuning van een breed basis-erfgoedveld dat professioneel, innovatief, in samenhang en efficiënt opereert. • Een duurzame en toekomstbestendige inrichting van de basisinfrastructuur voor het erfgoed in aansluiting op het provinciale beleid. • Werkzaamheden van de uitvoeringsorganisaties sluiten aan op beleidskader en uitvoeringsagenda.
Archeologische monumentenzorg	De archeologische monumentenzorg is een onderdeel van de monumentenzorg en is specifiek gericht op een zorgvuldige omgang met resten van menselijke geschiedenis in de bodem. De provincie draagt zorg voor behoud, beheer en ontsluiting van archeologisch erfgoed door gebiedsbescherming (in situ) of in het depot (ex situ).	• Uitvoering van wettelijke taak • Bestaande achterstanden zijn weggewerkt. • Conform Cultuurconvenant 2021 – 2024: Ontsluiting van het ArcheoDepot voor een breed publiek ten behoeve van digitale ontsluiting in samenwerking met andere provincies, zodat aanlevering van vondsten efficiënter en sneller wordt gerealiseerd. • Inbreng expertise op het gebied van Archeologische Monumentenzorg in ruimtelijke ontwikkelingen als zowel bevoegd gezag als initiatiefnemer. • Restauratie Archeologisch Monument grafheuvelcomplex 'De Paal'.

Behoud collecties	Tot de provinciale collecties behoren het Provinciaal Depot Bodemvondsten, een gedeelte van de collectie van het Noordbrabants Museum en de Brabant Collectie (foto's, films en geschriften). Deze collecties zijn toonaangevend in Brabant.	• De condities voor behoud en beheer van de collecties zijn op orde. • De Brabant Cloud is een belangrijk instrument om collecties te digitaliseren. Jaarlijkse toename van het aantal collectiestukken in de Brabant Cloud, De betrokkenheid en participatie van Brabanders bij erfgoed willen we verder een impuls geven door het verder digitaal toegankelijk maken van erfgoed met de Brabant Cloud waarmee collecties van instellingen op een betaalbare en toekomstbestendige manier worden opgeslagen en online toegankelijk gemaakt in een gezamenlijk platform voor een breed publiek. • We verbinden de Brabant Cloud aan de inspiratielaag van de Cultuurhistorische Waardenkaart. • Collecties vormen een belangrijke basis voor verhalen van Brabant en van Brabanders (o.a. via BrabantsErfgoed.nl). Extra inzet (inhoudelijk en financieel) in verband met de mogelijkheid van Het Noordbrabants Museum om op termijn een bijzondere kunstcollectie in bruikleen te ontvangen waarover u in de statenmededeling Intentieovereenkomsten doorontwikkeling van Het Noord-Brabants Museum en Design Museum Den Bosch van 15 februari j.l. bent geïnformeerd, gecombineerd met de autonome groei van het aantal bezoekers naar het museum, vraagt op termijn extra investeringen die niet binnen de huidige exploitatie van het museum kunnen worden gedekt en waarvoor wij middelen reserveren. •
Kennis	Kennis over het behoud, (her)ontwikkelen en beleven van erfgoed is van groot belang. Het zorgt voor de ontwikkeling van historisch besef. En het geeft richting aan beleid, onze inzet en onze werkwijze.	• Kennis ontwikkelen en delen we met een netwerk van partners. Denk aan professionals, vrijwilligers, jongeren en burgers, en binnen en buiten het onderwijs • Kennis zetten we strategisch in vanuit de Erfgoed Brabant Academie. Erfgoed Brabant werkt daarbij in ieder geval samen met Monumentenhuis, Monumentenwacht. Ook andere belangrijke samenwerkingspartners worden hierbij betrokken zoals BOK, BHIC, Brabant Collectie, NRF, de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. • Erfgoededucatie met betrekking tot onze verhaallijnen (zoals WO-II en Kloosterleven) blijft op de agenda. Partner hierin is o.a. Erfgoed Brabant in het kader van Cultuur met Kwaliteit.

6.5 Monitoring en onderzoek

	Activiteiten	Toelichting
Monumenten	Monumentenmonitor	Monitor naar de staat van onderhoud van rijksmonumenten in Brabant. Landelijke afspraak met OCW om deze monitor jaarlijks voor 25% te updaten. Alle provincies nemen deel.

7 Inzet menskracht en middelen

7.1 Capaciteit vanuit programma Vrije Tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed

Om de uitvoering van de hiervoor genoemde prestaties goed vorm te geven is binnen de provincie menskracht nodig. Er is ca 6,4 FTE beschikbaar voor Cultuur, 3,3 FTE voor Sport en 2,5 FTE voor Vrije Tijd. Er is 10,7 fte beschikbaar voor Erfgoed en 5,2 fte voor Archeologie.

Een deel van de uitvoering doen wij zelf en een ander deel van de uitvoering wordt extern belegd. Wij stellen bijvoorbeeld subsidieregelingen op en voeren deze uit op gebied van amateurkunst, professionele kunst en restauraties. Wij zorgen voor afstemming met andere overheden (bijvoorbeeld via BrabantStad, M, IPO en Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)). We zijn partner in netwerken (bijvoorbeeld Zuiderwaterlinie) We werken initiatieven – bijvoorbeeld de Vuelta-mee op en maken initiatieven mee mogelijk. We verkennen, ontwikkelen samen met andere beleidsdomeinen integrale projecten en participeren daarin. Ook hetgeen waarvan wij de uitvoering buitenshuis beleggen, vergt aansturing en afstemming. Wij zijn kortweg opdrachtgever, verbinder, onderzoeker en verkenner, aanspreekpunt etc.

Naast deze inzet bieden wij vanuit het programma ondersteuning aan het secretariaat van het Prins Bernard Cultuurfonds. Dit betreft 2 FTE.

7.2 Inzet uitvoeringsorganisaties

In de uitvoering van het beleid is een groot deel van de activiteiten belegd bij een aantal uitvoerend partners. Hieronder wordt kort weergegeven welke werkzaamheden bij welke organisatie zijn neergelegd.

Cultuur / Cubiss Brabant

Op basis van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen zijn wij verantwoordelijk voor het interbibliothecair leenverkeer en de ontwikkeling van innovaties ten behoeve van lokale bibliotheken in Noord- Brabant. Cubiss Brabant voert deze wettelijke taken voor ons uit. Hier is jaarlijks € 2,7 mln. voor beschikbaar. Hiervan is ca. € 0,9 mln. nodig voor de distributie van fysieke werken tussen de bibliotheken (het interbibliothecair leenverkeer). De overige middelen worden ingezet voor innovatie. Conform de afspraken uit het bibliotheekconvenant richten we de innovatie op

*Brabantse jeugd en jongeren geletterd.

*Basisvaardigheden voor Brabanders

*Een leven lang ontwikkelen voor Brabanders

*Brabantse bibliotheken zijn een krachtige basisvoorziening

Cultuur / Kunstloc Brabant

Kunstloc Brabant is de provinciale uitvoeringsorganisatie op gebied van kunst en cultuur. In 2023 ontvangt Kunstloc Brabant van de provincie € 5,4 mln. begrotingssubsidie. Naast de begrotingssubsidie ontvangt Kunstloc Brabant aanvullende kostenvergoedingen voor uitvoering van de regelingen voor de impuls gelden, de talenthubs en werkzaamheden ten behoeve van BrabantStad.

V Tot een basistaak van Kunstloc rekenen we het beschikbaar stellen van kennis en netwerken m.b.t. culturele sector aan overheden, culturele veld, bedrijfsleven en anderen die zich willen verbinden met cultuur. Programmatische taken zijn in principe tijdelijk van aard en met een concrete doelstelling.

Voor 2023 vragen we Kunstloc te werken aan de volgende 6 programma's:

- Programma Vergroten van bereik/ publiekswerking
- Programma Talentontwikkeling
- Programma Ondernemerschap
- Programma Cultuureducatie
- Programma BrabantStad

Cultuur/ Brabant C

Het Brabant C fonds is een investeringsfonds waar initiatiefnemers van culturele projecten een aanvraag in kunnen dienen voor financiering. Brabant C voert in mandaat van de provincie Noord-Brabant de subsidieregeling Hedendaagse Cultuur § 11 en 12 uit. Hiermee worden cultuurprojecten mede mogelijk gemaakt van nationaal en internationaal belang. In 2021 is voor Brabant C € 5,2 miljoen beschikbaar. Dit is inclusief € 0,9 mln. subsidie voor de (bemensing en algemene projectkosten van de) uitvoerende organisatie. Wij houden in 2022 Brabant C op hetzelfde niveau als in de voorgaande jaren.

Sport / BrabantSport

BrabantSport heeft een belangrijke coördinerende rol in de uitvoering van het provinciaal sportbeleid, op het gebied van:

- Topsportevenementen (acquisitie & lobby, sponsoring en activatie)
- Talentontwikkeling (aansturing Team NL Centrum Zuid)
- Sportinnovatie
- Uniek sporten (samen met SSNB)

BrabantSport heeft daarbij een belangrijke rol in de marketing en communicatie van de activiteiten en in het tot stand brengen en faciliteren van publiek-private samenwerking. Voor haar inzet ontvangt BrabantSport in deze periode jaarlijks circa € 3,0 mln. (inclusief een bijdrage van € 0,4 mln. aan het recent gelanceerde BrabantSportfonds).

Erfgoed Brabant

Erfgoed Brabant is het kennis- en expertisecentrum voor erfgoed in Brabant. De ambities van de organisatie zijn vastgelegd in het meerjarenplan *Goud van Brabant*.

Taken:

- bevorderen van erfgoedbewustzijn onder een groot publiek,
- ondersteunen van erfgoedinstellingen en –werkers
- verbinden van erfgoednetwerken.

Erfgoed Brabant ontplooit daartoe activiteiten op het gebied van educatie, ondersteuning, onderzoek en digitalisering. Erfgoed Brabant stimuleert museumbezoek voor primair onderwijs (*museumschatjes*) , ondersteunt

erfgoeddeskundigen in het veld (*Erfgoedacademie*) en het begeleidt heemkundekringen. Daarnaast beheert en ontwikkelt de organisatie de website *Brabantserfgoed.nl* en de database *Brabant Cloud*. Onlangs is het platform *Erfgoedvrijwilliger.nl* opgericht, een project waarin Erfgoed Brabant samenwerkt met de erfgoedhuizen van Zuid-Holland en Gelderland. Erfgoed Brabant ondersteunt de Provincie verder binnen het programma Crossroads, Het Kloosterproject en de Zuiderwaterlinie.

Tot slot organiseert Erfgoed Brabant regelmatige ontmoetingen om het Brabants erfgoed onder de aandacht te brengen (bijvoorbeeld *Café met de zachte G*)

Monumentenwacht

Stichting Monumentenwacht Noord-Brabant helpt monumenteigenaren bij het onderhouden van hun pand. Naast het beoordelen van de staat van onderhoud, voeren de monumentenwachters kleinschalig herstel- en onderhoudswerk uit en geven zij gerichte adviezen voor de korte en lange termijn. Deze werkzaamheden bevorderen regelmatig onderhoud waarmee de restauratiebehoefte laag blijft. Vanwege hun onafhankelijke positie adviseren zij ook de provincie en het Rijk bij de uitvoering van subsidieregelingen.

Monumentenhuis

Stichting Monumentenhuis Brabant is het provinciale Steunpunt Monumenten & Archeologie voor Brabantse gemeenten bij het uitvoeren van hun wettelijke taak op het gebied van monumentenzorg. In overeenstemming met de landelijke afspraken voert zij de volgende basistaken uit:

- het bieden van een aanspreekpunt en helpdesk voor gemeenten;
- het bieden van een platform en een afstemmingsoverleg tussen overheden (rijk – provincie – gemeenten) om de kwaliteit van de integrale monumentenzorg te verbeteren;
- deskundigheidsbevordering van gemeenten op het gebied van de monumentenzorg en archeologie in relatie tot de gemeentelijke uitvoeringspraktijk.

Verder heeft de provincie Noord-Brabant het steunpunt verzocht om gemeenten te activeren op onder meer het gebied van gebiedsgerichte monumentenzorg, de implementatie van de Omgevingswet en herbestemming van erfgoed.

Noordbrabants Museum

Het Noordbrabants Museum presenteert kunst, cultuur en geschiedenis van Noord-Brabant. In het voormalige gouvernementspaleis (in eigendom van de provincie) wordt het cultureel erfgoed van Brabant bewaard en tentoongesteld.

Het levert een bijdrage aan het culturele leven van Nederland met een diversiteit aan bijzondere tentoonstellingen met een (inter)nationale aantrekkingskracht.

Stichting Beheer Museumkwartier

De provincie en de gemeente 's-Hertogenbosch hebben als gebouweigenaren stichting beheer Museumkwartier opgericht voor het beheer van het Museumkwartier, De Griffie en het provinciaal depot bodemvondsten in 's-Hertogenbosch. Vanaf 1 januari 2022 gaat het beheer van deze gebouwen intern over van programma Cultuur Sport en Erfgoed naar afdeling facilitaire dienst.

Brabants Heem

Stichting Brabants Heem is de koepel voor de Brabantse Heemkundekringen. Bij deze koepel zijn 124 Heemkundekringen aangesloten met meer dan 30.000 leden en is hiermee de grootste vrijwilligersorganisatie op het gebied van erfgoed in Brabant.

Belangrijkste activiteiten zijn:

Contacten tussen de lokale heemkundekringen te bevorderen en een bijdrage te leveren aan verbreding van de erfgoedbeoefening zoals immaterieel erfgoed, volkscultuur en erfgoedtoerisme.

Federatie Schuttersgilden

De Noordbrabantse Federatie van Schuttersgilden is de vrijwillige koepelorganisatie van de 220 Brabantse Schuttersgilden met als doel de gilden in stand te houden, de geest en de tradities te blijven ontwikkelen en het behoud van het Gildekarakter te waarborgen.

Restauratie Opleidingsprojecten (ROP) Zuid

ROP is een samenwerking van de bouwsector, het ministerie van OCW en de provinciale overheden om de kwaliteit van het restauratievakgebied te waarborgen. Zij houdt zich onder andere bezig met het bevorderen van kwalitatieve opleidingen, leer-werkplekken in de restauratiesector en in- en doorstroom van restauratieleerlingen. ROP wordt uitgevoerd door Stichting Behoud Monumenten Brabant.

BrabantCollectie

De Brabant-Collectie is in 1837 in 's-Hertogenbosch opgezet door Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant en eigendom van de provincie. Het onderwerp is voornamelijk het verleden van Noord-Brabant.

De Brabant-Collectie bestaat uit:

- Prenten, kaarten, handschriften, oude drukken, foto's en kranten (oude en bijzondere collecties)
- Boeken en tijdschriften (nieuwere collecties)

De Brabant-Collectie wordt sinds 1986, op basis van bruikleen beheerd door Tilburg University en ontsloten in de universiteitsbibliotheek.

Vrijtijdseconomie / VisitBrabant

Uitvoerend partner VisitBrabant is de destiniemakingorganisatie voor Noord-Brabant. Zij laat zien wat Brabant te bieden heeft voor haar eigen inwoners en voor bezoekers van buiten Brabant. In opdracht van de provincie zet VisitBrabant in op:

- Marktbewerking en communicatie (o.a. via contacten met de professionele reisindustrie, het platform VisitBrabant.com, social media, en communicatiecampagnes)
- Productontwikkeling (verknopen van aanbod langs thematische lijnen, iconen en/of toeristisch-recreatieve routes)
- Netwerkversterking en publiek-private samenwerking (o.a. via organisatie van bijeenkomsten)

- Business services (o.a. via workshops en kennissessies)
- Kennisdeling (o.a. via monitor- en trendrapportages)

VisitBrabant ontvangt jaarlijks een begrotingssubsidie van circa €1,7 mln. Hierin is een bedrag van € 0,25 mln. voor het Routebureau inbegrepen.

We gaan in deze periode na hoe we de opdracht aan VisitBrabant voor de toekomst voor ons zien, met daarbij het onderscheid in een basisopdracht

(structureel gefinancierd via de begroting) en in projecten (incidenteel gefinancierd). We betrekken daarbij het meerjarenplan dat VisitBrabant in 2021 opstelt.

7.3 Inzet middelen: Financiën 2023

Onderstaand het overzicht van de inzet van middelen in 2023 voor het realiseren van deze uitvoeringsagenda. Ter informatie is ook de raming 2022 weergegeven.

Beleidsonderdeel (bedragen x 1 mln)	Raming 2022	Raming 2023	Reservering	Toelichting
TOTAAL	55,9	55,6	17,3	
VRIJE TIJD	4,1	3,8		
VisitBrabant	1,7	1,7		2023: waarvan 0,5 mln t.l.v. BA middelen. Vanaf 2024 structureel 1,2 mln beschikbaar.
Iconenbeleid	0,5	0,5		Van Gogh Sites Foundation, vanaf 2024 geen middelen beschikbaar
Certificatie Van Gogh vastgoed	1,3			Betreft restant van 2,5 mln voor aanschaf certificaten (besluit 2020)
Overige inzet vrije tijd	0,6	1,6		Extra inzet 2023 tbv versterken wandel/fietsroutes en Campagne Brabant Dichterbij 2023/2024
Leisure Ontwikkel Fonds (LOF)	-	-		€ 5 mln. reeds eerder beschikbaar gesteld, per 2022 € 2,2 mln. nog in te zetten tot 2027.
CULTUUR	27,2	29,6		
Professionele kunsten	8,4	8,4		In 2022 en 2023 betreft dit inzet voor regeling meerjarige podiumkunsten € 6,7 mln. en begrotingssubsidies van €1,5 mln. t.b.v. Philharmonie Zuidnederland en € 0,25 mln. voor Next Nature Network.
Impulsgelden	3,6	1,2		In 2022 betreft ook deels (2,4 mln) inzet restant incidentele middelen van 2020/2021. Door corona is de inzet in deze jaren achtergebleven.
Brabant C	5,5	5,7		Betreft incidentele middelen.
Amateurkunsten en buurtcultuur	0,9	0,9		Dit betreft € 0,6 mln. inzet voor amateurkunsten en € 0,3 mln. inzet buurtcultuur.
Talentontwikkeling	0,1	2,1		Talenthubs ontvangen meerjarige subsidies. In 2022 lopen diverse subsidies waarvan de verplichting drukt op de voorgaande jaren. Gemiddelde inzet is 1 mln p/j.
Kunstloc	5,4	5		Deze middelen zijn inclusief de bijdragen aan Cultuureducatie met Kwaliteit (€ 0,6 miljoen per jaar), maar excl. uitvoeringskosten Impulsgelden en Talentontwikkeling.
Cubiss Brabant	2,7	4,2		2023: inclusief eenmalige impuls van 1,5 mln, exclusief voorziene ophoging structureel budget met € 0,5 mln (voorstel 'schoon opleveren' bij begroting 2023).
Pilots Levendig Brabant		1,5		
Werkbudget	0,6	0,6		T.b.v. communicatie, onderzoeken, IPO etc.
SPORT	3,9	4,4	3,3	
Inclusief Sporten	0,6	1,0	0,8	2023: inclusief 0,3 mln incidentele impuls Reservering: 0,8 mln tbv initiatieven stimulans bewegen
Talentontwikkeling	1,0	1,0		

Evenementen	1,5	1,2	2,5	Reservering: eerder is 2 x 0,5 mln gereserveerd. Via uitvoeringsagenda 2023 wordt aanvullend 1,5 mln gereserveerd, daarmee komt totaal op 2,5 mln reservering.
Innovatie	0,3	0,6		Inclusief inzet voor Stimulans voor bewegen
				Middelen worden na concrete uitwerking van de plannen opgenomen in de meerjarenraming.
Werkbudget	0,5	0,6		Inclusief communicatie en onderzoek
ERFGOED	20,7	17,8	8,5	
Verbeeldingskracht erfgoed/4 verhaallijnen	2,4	2,0	1	Voor uitwerking van de verhaallijnen. Structurele middelen (0,6 mln) zijn voor NHW (0,1), ZWL (0,3) en initiatieven uit de samenleving (0,2). Incidentele middelen zijn met name voor meerjarenprogramma Crossroads (t/m 2025) ten behoeve van de 80-jarige herdenking in 2024 en 2025.
Erfgoed en Ruimte	1,1	1,0		Voor integrale gebiedsontwikkelingsprojecten, ontwikkelingen rond CHW, etc.
Cultuurparticipatie en publiekswerking		1,0		
Herontwikkeling erfgoedcomplexen	1,9		3	T.b.v. afronding van projecten erfgoedfabriek, en voor projecten die (nog) in de verkenningsfase zijn.
Instandhouding onroerend erfgoed (waarvan inzet rijksmiddelen)	5,2 (2,3)	4,4 (2,3)		Restauratieregeling en inzet op molenregeling, topmonumenten en kamp Vught.
Noordbrabants Museum	4,4	4,4	4,5	De reservering betreft 4 mln BA middelen en 0,5 mln compensatie Rijk voor eerdere inzet Corona tbv doorontwikkeling museum.
Erfgoed Brabant	1,9	1,9		T.b.v. o.a. erfgoedbewustzijn van Brabanders, ondersteuning van erfgoedwerkers en voor erfgoednetwerken.
Monumentenwacht	1,1	1,1		Behoud van rijksmonumenten door inspecties en preventieve maatregelen
Beheer Brabant Collectie	0,7	0,7		Beheer en ontsluiten van onze collectie mbt geschiedenis van Brabant
Overige vaste subsidierelaties	0,3	0,3		Dit betreffen Monumentenhuis, Brabants Heem, Federatie Schuttersgilden en ROP Zuid.
Archeologie	0,4	0,3		T.b.v. beleidsuitvoering archeologie.
Doorontwikkeling instrumenten	0,8	0,4		T.b.v. museumschatjes, brabant cloud, erfgoedacademie bij Erfgoed Brabant en andere vernieuwingen
Werkbudget erfgoed	0,5	0,3		T.b.v. communicatie, onderzoeken, IPO, etc..
Beheer en onderhoud Museumkwartier (netto kosten)	-	-	-	Inkomsten en uitgaven tbv het museumkwartier zijn budgettair neutraal (excl. afschrijvingslasten)
Algemeen			5,5	
Adaptieve inzet op nader uit te werken onderwerpen transitiekosten en stimulans bewegen				Hiervoor reserveren wij in totaal een bedrag van 5,5 mln vanuit de bestuursakkoordmiddelen. Op basis van verdere uitwerkingen wordt u over de specifieke inzet nader geïnformeerd.

7.4 Risicobeheersing

We zijn voor een groot deel van onze uitvoering afhankelijk van externe partijen die voorstellen ontwikkelen. Indien om wat voor redenen deze projecten onvoldoende worden aangeboden zullen we kijken hoe hierop te reageren. We zullen dat intern bespreken met de projectleiders. In periodieke overleggen wordt de voortgang gemonitord. Eventuele afwijkingen of aanpassingen worden daar besproken en waar nodig in de BURAP verwerkt. Met onze uitvoeringsorganisaties maken wij jaarlijks afspraken over hun activiteiten en bespreken we eveneens periodiek de voortgang.